

УДК 338.656

**СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАДАННЯ МІЖНАРОДНИХ
ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ В МТП «ЮЖНИЙ»**

І.О. Бутенко

Одеський національний економічний університет, Одеса, Україна

О.А. Єрмакова, к.е.н., с.н.с.

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Одеса, Україна

Бутенко І.О., Єрмакова О.А. Стратегія підвищення ефективності надання міжнародних транспортних послуг в МТП «Южний».

В статті розглядаються шляхи підвищення ефективності надання міжнародних транспортних послуг в порту «Южний». Було запропоновано підвищення ефективності за рахунок таких внутрішніх факторів: технологій, що використовуються, інвестиційної політики, цінової політики. Втілення пропозицій, які перелічені в даній статті, дозволить порту «Южний» покращити показники зовнішньоторговельної діяльності.

Ключові слова: транспортні послуги, технології, інвестиційна політика, цінова політика, стратегія

Бутенко І.А., Єрмакова О.А. Стратегія підвищення ефективності надання міжнародних транспортних послуг в МТП «Южний».

В статті розглядаються шляхи підвищення ефективності надання міжнародних транспортних послуг в порту «Южний». Було запропоновано підвищення ефективності за рахунок таких внутрішніх факторів: технологій, що використовуються, інвестиційної політики, цінової політики. Втілення пропозицій, які перелічені в даній статті, дозволить порту «Южний» покращити показники зовнішньоторговельної діяльності.

Ключевые слова: транспортные услуги, технологии, инвестиционная политика, ценовая политика, стратегия

Butenko I.A., Ermakova O.A. The strategy of increasing the efficiency of international transport services in the sea port «Yuzhny».

This article discusses the ways of improving the efficiency of international transport services in the port «Yuzhny». It was suggested by the efficiency of internal factors: the technology that used, investment policy, pricing policy. Implement the proposals listed in this article will help port «Yuzhny» to improve the performance of foreign trade.

Keywords: transportation services, technology, investment policy, pricing policy, strategy

Тема надання послуг в міжнародній діяльності – одна з актуальних тем, яка полягає в тому, що жодна держава й не один суб'єкт господарювання в сучасних економічних відносинах не може залишатися осторонь від міжнародних економічних відносин, міжнародної діяльності.

Морське судноплавство грає ключову роль в житті світової економіки, займаючи центральне місце в єдиній системі глобальних транспортних перевезень. Міжнародними перевезеннями зайнято 90% світового флоту; 80% світової зовнішньої торгівлі здійснюється морем. Визначальна роль морського транспорту цілком зберігається і в XXI столітті. Ринок морської торгівлі розвивається достатньо швидкими темпами: постійно збільшується кількість та різноманітність послуг, що надаються при перевезеннях морським транспортом.

На сучасному етапі розвитку національної економіки в умовах сформованих економічних зв'язків і конкурентного середовища стає актуальним не тільки загальне вдосконалювання існуючих технологій організації зовнішньоекономічної діяльності, але й впровадження нових для економіки методик надання послуг. Тому на даний час для України одним з найважливіших завдань є збереження та нарощування своїх позицій на світовому фрахтовому ринку. Особливо актуально стоїть питання щодо збереження транзитного статусу держави.

Минуле десятиліття самостійної діяльності на зовнішніх ринках вітчизняних морських портів дає можливість сьогодні провести науковий і практичний аналіз протиріч і проблем, що виникають при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Необхідно дослідити як накопичений досвід впровадження різних механізмів регулювання діяльності морських портів, так і явищ, що стримують ці процеси. У періоди загострення економічної кризи із завидною сталістю виникають пропозиції повернутися до монополії держави на широкий спектр статей експорту й повному ліцензуванню імпорту як основного джерела негативного впливу на досить неконкурентоспроможну вітчизняну продукцію. У цих умовах вольове скорочення номенклатури послуг, що надаються морськими портами, що здійснюють

зовнішньоторговельні операції, означало б різке звуження можливостей для розвитку зовнішньоекономічної діяльності різних суб'єктів господарювання. І для забезпечення їхньої зростаючої активності в реалізації зовнішньоекономічної політики потрібний постійний пошук форм і методів стимулювання зовнішньоекономічної діяльності. Все це визначає актуальність і практичну значимість даної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Ступінь наукової розробленості проблематики визначається тим, що по темі міжнародних послуг морського транспорту опубліковано чимало книг, монографій і дисертацій, серед яких слід виокремити роботи Бурмістрова М.М., Вінникова В.В., Вітрянського В.В., Забіліна В.Г., Зеркалова Д.В., Єфімова С.Л., Кушнірчук В.Г., Кучерук Г.Ю., Коба В.Г., Котлубая М.І., Лимонова Е.Л., Луговцева А.А., Петрова В.І., Сич С.М., Шутенко В.В., Яценко І.В. та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Ринок морської торгівлі розвивається достатньо швидкими темпами: постійно збільшується кількість та різноманітність послуг, що надаються при перевезенні морським транспортом. Тому на сьогодні ще залишаються відкритими питання підвищення ефективності надання міжнародних транспортних послуг в морських портах України, зокрема в ДП «МТП «Южний».

Метою статті є визначення місця й значення міжнародних послуг морського транспорту у зовнішньоекономічній діяльності та запропонувати шляхи підвищення ефективності надання міжнародних послуг морського транспорту.

Виклад основного матеріалу дослідження

Шляхи підвищення ефективності надання міжнародних транспортних послуг – це комплекс конкретних заходів щодо зростання ефективності в заданих напрямках. У тих випадках, коли підвищення якості надання послуг, впровадження нової техніки, передового досвіду, технічного переозброєння і реконструкції, впровадження нового господарського механізму здійснюють вплив на кінцеві результати роботи підприємств, слід, як при плануванні, оцінці і стимулюванні діяльності трудових колективів, так і при економічному аналізі, повністю виявити і врахувати весь ефект, отриманий за рахунок таких факторів.

При обґрунтуванні та аналізі всіх показників ефективності враховуються фактори підвищення ефективності міжнародних послуг морського транспорту за основними напрямками розвитку і вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності.

Найважливішими факторами підвищення ефективності тут виступають:

- прискорення науково – технічного прогресу, підвищення технічного рівня виробництва, підвищення якості послуг, що надаються, інноваційна політика;

- вдосконалення розвитку диверсифікації, спеціалізації і кооперації, комбінуння і територіальної організації виробництва, вдосконалення організації виробництва і праці на підприємстві;

- роздержавлення і приватизація економіки, вдосконалення державного регулювання, господарського розрахунку і системи мотивації до праці;

- посилення соціально-психологічних чинників, активізація людського чинника на основі демократизації і децентралізації управління, підвищення відповідальності і творчої ініціативи працівників.

Серед всіх факторів підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності вирішальне місце належить роздержавленню і приватизації економіки, науково – технічному прогресу, активізації людської діяльності та інвестиційній політиці [1].

Вітчизняні підприємства, навіть володіючи досить конкурентоздатною продукцією і потенціалом для подальшого розвитку, не можуть гідно конкурувати на міжнародних ринках або на українському ринку із зарубіжними підприємствами. Однією з головних причин такого становища є крайня замкнутість, жорсткість і відсталість систем управління, і насамперед системи управління ВЕД, як безпосередньої і основної сили підприємства при роботі на зовнішніх ринках.

У економічній науці країн з розвиненими ринковими стосунками шляхи підвищення ефективності поділяються на дві групи: внутрішньо-виробничі і зовнішні або фактори, що впливають на зміну прибутку і контрольовані з боку підприємства і неконтрольовані фактори, до яких підприємство може лише адаптуватися. Друга група факторів – це конкретні ринкові умови, ціни на продукцію, сировину, матеріали, енергію, курси валют, банківський відсоток, система держзамовлень, оподаткування, пільги за податками тощо.

Найбільш різноманітна група внутрішньо-виробничих факторів в масштабі підприємства. Їх кількість і зміст специфічні для кожного підприємства залежно від його спеціалізації, структури, часу функціонування, поточних і перспективних завдань. Вони не можуть бути уніфіковані і єдині для всіх.

Отже, тепер необхідно виділити основні фактори, що впливають на підвищення стратегії ефективності міжнародних послуг морського транспорту МТП «Южний».

Технології, що використовуються. Технологічні нововведення, особливо сучасні форми автоматизації та інформаційних технологій, роблять найістотніший вплив на рівень і динаміку ефективності надання послуг. За принципом ланцюгової реакції вони викликають істотні зміни в технічному рівні і продуктивності технологічного устаткування, методах і формах організації трудових процесів, підготовці та кваліфікації кадрів тощо [3].

Слідуючи вимогам часу, МТП «Южний» постійно впроваджує і використовує сучасні досягнення в області інформаційних технологій. Так, були створені: інтегрована автоматизована система управління і локальна автоматизована система управління.

Здійснено підключення до міжнародної мережі INTERNET і забезпечено широке використання в порту електронної пошти, створено сайт. Перспективну використання сучасних інформаційних технологій ми бачимо у вирішенні двох основних завдань. Перша: створення на базі наявної комп'ютерної мережі порту єдиного інтегрованого інформаційного середовища. Це середовище – мережа INTRANET порту, в якій отримання необхідної інформації стане практично незалежним від виду зв'язку і віддаленості робочого місця від управління.

Ця система повинна включати окрім бухгалтерського обліку управління фінансами, комерцією і виробництвом. У ній має бути реалізована методологія оптимізації ресурсів, що є стандартом практично для всіх сучасних автоматизованих систем управління. Комерційна область цієї системи повинна мати швидкий вихід у міжнародну систему електронної торгівлі, що розвивається в даний час, по INTERNET.

Іншою найважливішою часткою INTRANET стане автоматизована система управління персоналом, обліку праці і розрахунків заробітної плати.

З нею тісно буде взаємодіяти система ведення документообігу, контролю виконання завдань і наказів.

Друге завдання – продовження і підвищення ефективності роботи з міжнародними комп'ютерними інформаційними ресурсами: мережею INTERNET, банками знань, іншими електронними джерелами інформації. Окремо слід вивчити питання щодо можливості постійної модернізації комплектів технічних засобів і програмного забезпечення, що дозволяють автоматизувати роботу спеціалістів різних підрозділів.

Інвестиційна політика. В умовах ринкової економіки вирішальною умовою розвитку і стійкої життєздатності фірм будь-якого профілю є ефективно вкладення капіталу в той або інший інвестиційний проект.

На наш погляд кількість послуг, які надаються МТП «Южний», не повною мірою задовольняє запити ринку. Необхідність розширення пропозиції так само обумовлена об'єктивними особливостями ринку: бажання не лише вижити в конкурентній боротьбі, але і займати одну з провідних позицій на ринку послуг, що надаються морськими портами. Стратегію розвитку МТП «Южний» в XXI столітті, орієнтовану на інтенсифікацію інвестиційної діяльності, з метою підвищення конкурентоспроможності підприємства в цілому і конкретних видів продукції зокрема, можна визначити в наступних напрямках:

— розширення номенклатури навантажувально-розвантажувальних послуг;

— модернізація устаткування з метою підвищення якості надання послуг і зниження витрат.

Такого роду завдання вимагають певних капітальних і інтелектуальних інвестицій.

У цьому плані найбільш перспективними є капіталовкладення у виробництво з високими технологіями. Основними завданнями є пошуки своєї ніші в передових технологіях, створення умов для активізації інвестиційного і, як його частки, інноваційного процесів, пошук оптимальних форм організації і фінансово-кредитних ресурсів для його забезпечення.

Планування, як елемент оптимальної форми організації на МТП «Южний», повинно бути спрямовано на формування інвестиційного потенціалу. Від якості рішень, що приймаються в цьому напрямку, з рештою, залежатиме свобода дій при розподілі коштів на нові інвестиції, можливість здійснення більш ризикованих фінансових операцій, а також збільшення масштабів інвестицій.

Цінова політика. Суть цілеспрямованої цінової політики порту повинна полягати в тому, щоб встановлювати на послуги порту такі ціни і так варіювати їх залежно від положення на ринку, щоб опанувати його певну частку, забезпечити намічений об'єм прибутку і вирішувати інші стратегічні та оперативні завдання.

Слід зазначити, що ціновій політиці порту властива постійна мінливість. Це обумовлено не лише об'єктивними особливостями ринкових умов, але і стратегією самого підприємства, основна ідея якого на поточний рік полягає в розширенні існуючих ринків збуту і вихід на нові шляхом розширення номенклатури послуг.

Найважливішими елементами в реалізації загальної стратегії порту через цінову політику є наступні принципи:

- ступінь новизни;
- сегмент ринку;
- виявлення дійсних потреб споживачів;
- фінансові можливості.

За способом формування всі ціни на послуги порту можна розділити на три види: мінімальні внутрішні, індикативні і продажні. Їх можна ще назвати по – іншому: планові, регламентовані державою і фактичні.

Перші визначаються відповідно до витратного методу і орієнтуються на безбитковий рівень продажів, що оцінюється величиною необхідної маржинального прибутку. Основна умова в ціновій політиці МТП «Южний», як і багатьох підприємств, полягає в тому, щоб ціна покривала витрати і давала можливість отримати нормальний прибуток. Тому важливою зміною в ціновій політиці в умовах українського ринку, є посилення орієнтації на ринкові ціни [2].

Формування цін на такі види вантажів, як аміак і карбамід в Україні відбувається відповідно до інших принципів – держава регламентує ціни, публікуючи індикативні ціни. Оскільки реалізація цих основних видів вантажів відбувається

переважно за рубіж, ціни повинні орієнтуватися на світовий рівень.

Перейшовши на ринкові форми господарювання, підприємство самостійно проводить матеріально – технічне забезпечення власного виробництва і пошук покупців. Це здійснюється через систему прямих угод (контрактів) або через товарні біржі та інші посередницькі організації України. Рівень договірної ціни, як правило, визначається об'ємом закупівлі і умовами постачань і, безумовно, рівнем і тенденціями зміни світового рівня цін.

Відносно умов постачань питання полягає в наступному: хто бере на себе витрати, пов'язані з транспортуванням, страхуванням і митним оформленням вантажів. Від цього залежить ціна, позначена в контракті. МТП «Южний», вже не перший рік працюючи із зарубіжними партнерами, застосовує умови Incoterms, що систематизують правила міжнародної торгівлі. Найчастіше вживані FOB, CIF, CFR [3].

Виходячи з вищевикладеного можна зробити висновки, що визначають характерні риси цінової політики, що проводиться на МТП «Южний»:

- цінова політика підпорядкована стратегічній меті розвитку порту, орієнтованій на тривалу перспективу;
- наявність конкуренції на зовнішньому ринку визначає цінову політику порту;
- характерною і відмітною межею цінової політики порту є її адаптивність до умов зовнішнього і внутрішнього ринків;
- рівень цін на деякі види вантажів МТП «Южний» регламентується державою;
- контрактні ціни формуються з урахуванням умов постачань на основі загальноприйнятих світових стандартів, що визначені Incoterms.

Державна економічна і соціальна політика істотно впливають на ефективність зовнішньоекономічної діяльності. Основними її елементами є:

- різноманітні види законодавства (законотворча діяльність);
- фінансові інструменти (заходи, стимули);
- економічні правила і нормативи (регулювання доходів і оплати праці, контроль за рівнем цін, ліцензування окремих видів діяльності);
- ринкова, виробнича і соціальна інфраструктури;
- макроекономічні структурні зміни;
- програми приватизації державних підприємств (організацій);
- комерціалізація організаційних структур невиробничої сфери.

Одним з найбільш перспективних шляхів підвищення ефективності надання міжнародних послуг морського транспорту МТП «Южний» є програми приватизації державних підприємств. Тому ми пропонуємо розглянути такий варіант як концесія, що є найпоширенішою формою інституту приватно – державного партнерства. Аналіз правової і нормативної бази з розвитку концесій, а

також історичний контекст їх функціонування, дозволяє ідентифікувати ряд принципових переваг з розвитку інвестиційної активності державних підприємств морського транспорту:

- інститут концесій є низьковитратним для держави, оскільки обумовлює передачу інвестиційних об'єктів в довірче управління, а після закінчення терміну дії концесійної угоди об'єкт повертається у власність держави, при цьому концесіонер не має права змінити напрям діяльності бізнесу. В даному випадку весь період дії концесійних угод державу одержує концесійну плату за експлуатацію об'єкту (існуючого або знов створюваного). Прямі витрати держави полягають тільки у витратах з контролю над експлуатацією об'єкту;
- концесійні угоди – дієва альтернатива приватизації державних підприємств на транспорті, так неоднозначно сприйнятою громадськістю і владою на сучасному етапі;
- оцінка ефективності інвестиційної діяльності концесіонера державою здійснюватиметься на основі зростання вартості підприємства, що адекватно визначенню інвестицій та інвестиційних проектів та умовам ринкового господарювання.

Інституційні механізми. Для безперервного підвищення ефективності діяльності всіх суб'єктів господарювання держава повинна створити відповідні організаційні передумови для постійного функціонування на національному, регіональному або галузевому рівнях спеціальних інституційних механізмів — організацій (дослідних і учбових центрів, інститутів, асоціацій). Їх діяльність потрібно зосередити на: вирішенні ключових проблем підвищення ефективності різних виробничо-господарських систем і економіки країни в цілому; практичній реалізації стратегії і тактики розвитку національної економіки на всіх рівнях управління.

Інфраструктура. Важливою передумовою зростання ефективності діяльності підприємств є достатній рівень розвитку мережі різноманітних інститутів ринкової і виробничо-господарської інфраструктури. На даний час всі підприємницькі структури користуються послугами інноваційних фондів і комерційних банків, бірж (товарно-сировинних, фондових, праці) та інших інститутів ринкової інфраструктури. Безпосередній вплив на результативність діяльності підприємств здійснює належний розвиток виробничої інфраструктури (комунікацій, спеціалізованих інформаційних систем, транспорту, торгівлі тощо). Лише вміле використання всієї системи перерахованих факторів може забезпечити відповідні темпи зростання ефективності виробничо-господарської діяльності.

Висновки і перспективи подальших розробок

Отже, серед основних пропозицій щодо підвищення ефективності надання міжнародних послуг морського транспорту МТП «Южний»

можна виділити слідуючи: запровадження мережі ІНТРАНЕТ; розширення номенклатури навантажувально-розвантажувальних послуг; модернізація устаткування з метою підвищення якості надання послуг і зниження витрат; пошук клієнтів через систему прямих угод (контрактів) або через товарні біржі та інші посередницькі організації; використання програми приватизації державних

підприємств (створення концесії); створення спеціальних дослідних і учбових центрів, інститутів, асоціацій, інноваційних фондів тощо. Це, у свою чергу, надасть можливість утримати позиції на українському ринку, а згодом і диверсифікувати свою діяльність шляхом виходу на нові ринки.

Список літератури:

1. Шемякін О.М. Правове регулювання морського перевезення вантажів і пасажирів : Навчальний посібник / О.М. Шемякін, Т.Р. Короткий. – Одеса: ЛАТСТАР, 1999. – 172 с.
2. Офіційний сайт порту «Южний» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.port-yuzhny.biz/?q=ru>
3. Совершенствование управления морскими торговыми портами: Учебное пособие / Чекаловец В.И., Колодин А.Л., Столяров Г.П. и др. – Одесса: ОНМУ, 2002. – 142 с.

Надано до редакції 05.09.2011

Бутенко Ірина Олександрівна / Irina A. Butenko
bytenkoo@mail.ru

Єрмакова Ольга Анатоліївна / Olga A. Ermakova
impeer@ukr.net